

Апсуа бызшәа атест

Шәһхшыә азышътны атекст шәәһхә:

Ароман “Ахаә еиәса” акнытә ацыһтәаха

Амхкәа таргалт, акашәа һхьаркит, ажьтаарагы иалагеит, аәы тартәеит, ауаткагы дыршит, ахәсақәагы иатахыз рдыруан: аһынһыхәа, алахарәа, атәарәа. Ахацәа уардынла абнахь ицаны, заа иһканы ирымаз амәы еидыргалон, арахә еилдыргон акәымзар, даәа уск иафәымызт. Чарак ма иара ус сасцәак аазышътран иһаз анхаәы уажәы деиһымызт, афәалачара ду иһалоз ишътәыз, ифатәыз иара имамзаргы, агәыла-азла, ауа-атахы рееиһыршьюан, ихы даладырһшуамызт.

Тагалан шьтахь, абжьааһны еиһш акәымкәа, ицәырцуан, хара хкытауаа ишырхәоз еиһш, анхаәы иһстазаара хаара-бзаарас иатцаз аускәа.

Аһхәысаагаразы зыфәхәара һтәаз, итацаагацәа ускан иеыжәиттон, забхәараа аазышътуаз арһыс ма махәра ицоз амахәгы уи аамтабаша иаәижьуамызт. Ирацәахон аитанеиааиракәа, ауа дибарц ауа деыжәлон.

Тагаланшьтахь, аамтанык еиһшымкәа, стаацәа асас изыһшын. Асасцәа агәгәахәа хашта италоз тыхәаһтәара рымамызт, урт ааигәатәкәаз, ихаратәкәаз, ианаамәахытцлакгы хатырла ирһылатәын, ирықәнагоз ачеиһыка рымтататәын, иагарааны имцаргы, сабду шәанбацои хәа дразцаауамызт, дфәһхә-фәаччо дрыдгылан, рыфатә-рыжәтә, рышьталарта акы рыгхан калозма!

Уажәы стәаны санхәыцуа, еиха еилыкка избоит, уи “ишахәтаз” захьзыз асас идкылара атаацәа этанаргылоз ауадаәракәа. Икьакьаза иаашаанза ушьапы укәгыланы асас имацура, уацһыхәазан ашәахәара, иатаххаргы акәашара, иреиһыз ачыс ацәыргара, асас ишиқәнаго иацәажәара, атаацәа, лахьеиқәцарак рымазаргы, асас имбартә еиһш ахымәаһгара – урт зегь иртахын ачхара, ахамеигзара, аламыс, апату. Асас дымшуп, дахьнеиз быжь-насыһк неигоит – ари зкышыкәсала иааиуз еилкааран, стаацәагы уи акьабз иатцагылан, асас даәа дкылашьак имоуп хәагы ргәы иаанагомызт.

Баграт Шьынкәба

1. Азтәара атак ашәт:

Иарбан аамтоу дзыхцәажәо автор?

- а) аһхын. б) тагалан. в) ааһын.

2. Азтәара атак ашәт:

Икартозеи тагалан анхацәа?

- а) кырроит, кыржәоит, рыһсы ршьоит.
б) амхы еитаргоит, азын реазыкартоит, ачаракәа руеит.
в) аутратых лартоит, ицәәбәоит.

3. Азтәара атак ашәт:

Дышһарыдыркылои аһсуаа асас?

- а) хьаас дкартом, раамта рцәызырц ртахзам.
б) пату ду икәртоит, ифатә-рыжәтә, акы игхар калом.
в) ауацәа гәыкала дрыдыркылоит, егырт удаәс рхы иартом.

4. Атекст акынтә иалыжәәа асас изку ажәаһка

.....
.....

Шәхшы азышты атекст шәаҗа:

Аҗсны

Аҗсны аҗсуаа рыҗсадгыл ауп. Уи 8,7 нызкь кв. км. аҗанакуеит. Аҗсны шытоуп Амшын еикәеи Кавказтәи ашьхақәеи рыбжъара. Аҗсны шыақәгылоуп быжъраионкь рыла: Гагратәи, Гәдоутатәи, Ақәатәи, Гәылрыҗшытәи, Очамчыратәи, Ткәарчалтәи, Галтәи араионқәа рыла. Аҗсны ахтнықалақь Ақәа ахъзуп.

5. Азтаара атак ашәт:

Аҗсны араионқәа зақакои?

- а) 7. б) 6. в) 8.

6. Азтаара атак ашәт:

Иарбан мшыну Аҗсны иахышыштоу?

- а) Амшын еикәа. б) Амшын қаҗшы. в) Адгылбжъаратә мшын.

7. Азтаара атак ашәт:

Аҗсны ахтнықалақь иахъзуи?

- а) Афон Ғыц. б) Гәдоута. в) Ақәа.

Шәхшы азышты аҗәеинраала шәаҗа:

Ашәкәыҗаҗәа хәычқәа шәахь

Ашкәы рцагоуп, уи аазагоуп,
Саҗхьойт ескынгы,
Ашәкәы Ғызоуп, дырра рхагоуп,
Шәаҗхьала зегы!

Ашәкәы иаҗхьо гәырцкәылла,
Изхауеи шақа!
Ашәкәы даҗхьар ауаҗ хшыҗла,
Дныкәауеит җхьақа...

Ашкәы рцагоуп, уи аазагоуп,
Саҗхьойт ескынгы,
Ашәкәы Ғызоуп, дырра рхагоуп,
Шәаҗхьала зегы!

Алықса Цьонуа

8. Азтаара атак ашәт:

Изыкәуи А. Цьонуа иаҗәеинраала?

- а) абзиабара. б) айҒызара. в) ашәкәы.

9. Азтаара атак ашәт:

Дышҗахцәажәо автор ашәкәы?

- а) рцагоуп, аазагоуп, дырра рхагоуп.
б) аамта гагоуп, амшгагоуп.
в) ауаҗы дабжънахуеит, шытахь дагоит.

10. Азтаара атак ашэт:

Автор иажэеинраала иззикда?

- а) атахмадацаа. б) ашэкэыпъхьащцаа хэычкэа. в) афызцаа.

Шэыхшыф азыштны ажэеинраала шэапъхьа:

Миха Лакрба

Миха Ахматеица Лакбра диит Акэа араион Мархьаул ақытан, 1901 шыкэса ажырныхэа 19 рзы, апъсуа традициатэ таскэа ахра ахьыруаз аамста ионатафэы. М. Лакрба даныхэычыз инаркны абзиа дазфлымхан, атара ихшыф аззон, илеишэа бзиан, аихабацаа ирхэоз ажэабжькэа ихшыф рзыштны дырзызырфуан, игэникылон. Итаацаа игэартеит агэырткэыл бзиа шимаз, убри акынтэ, Мархьаултэи ауахэаматэ школ дтарцеит. Уи даналга дталеит Акэатэи Ашьхаруаа рышкол. 1918 шыкэсазы Миха Лакрба далгеит ареалтэ училишье. 1925 шыкэсазы Миха Лакрба атара иацитцеит Карттэи аполитехникатэ институт аиуристэекономикатэ факультет афэы. Уи даналга, 1930 шыкэсазы атара итзон Москва акиноедраматургцаа ахьызыкартоз иреихазоу акурскэа рфэы. Уи даналга аус иуан «Востокэкино» акинофабрикафэы. Убрака аус аниуаз ифит пъшьефильмк ркиносценариакэаЖ «Амра ашэт», «Ткэарчал», «Фецапъхак», «Аиатэара иалоу апъхэыс». Миха Лакрба СССР ашэкэыфщцаа Рейдгылахь зегъ рапъхьа ирыдыркылаз апъсуа шэкэыфщцаа дреиуоуп. Ипъстазаара далцит 1965 шыкэса жьтаара 15 аены, Москва.

Миха Лакрба шэкэыфшык иахасабла Дырмит Гэлиа апъхьаза иааивагылакэаз дреиуоуп. Миха Лакрба алитературатэ жанр хккэа акыр пьишэеит, илагалагы мачым, ифуан апублицистикатэ статиакэа, ажэеинраалакэа, апиесакаа. Ифымта лыпъшаахкэа рапъхьатэи реизга «Апиесакаэи аскьетчкэеи» тыцит 1956 шыкэсазы, Акэа. 1957 шыкэсазы Москва итытит ифымтакэа реизга «Апъсуа новеллакэа» урысшэала, уи ашьтахь ауп «Аламыс» хэа хьзыс иатаны апъсышэала 1959 шыкэсазы иантыцгы. Урт ановеллакэа акыр ахэаанырцэтэи абызшэакэа рахь еитагоуп. Ашэкэыфшы ауафы иказшьа бзиакаа зегъы иреихауп хэа ипъхьазон аламыс. М. Лакрба иновеллакэа зызку апъсуа жэлар рказшьа бзиакаа рзыргарей рзышэахэарей роуп.

11. Азтаара атак ашэт:

Дызустада Миха Лакрба?

- а) ашэкэыфшы. б) ахақым. в) асахьатыхшы.

12. Азтаара атак ашэт:

Дабии Миха Лакрба?

- а) Мархьаул ақытан. б) Атара ақытан. в) Лыхны ақытан.

13. Азтаара атак ашэт:

Аус абануаз Миха Лакрба?

- а) Апъсуа адрамтеатр афэы. б) ашкол афэы. в) «Восток-кино» акинофабрикафэы.

14. Азтаара атак ашэт:

Иахьзузеи апъсышэала итытыз Миха Лакрба ифымтакэа реизга?

- а) «Пъхьака». б) «Сылашара». в) «Аламыс».

Шәхшы азыштыны атекст шәаҗһа:

Абжһас-цәа зшәу (Ш. Руствели ипоема аитахәа) Ах Ростеван иажәабжһ

Арабтәыла дықан иразыз, згәы тбааз, ииашаз, ирыцхашһафыз, ибарақһаыз, цәа змамыз ар змаз, иҗәәаз айбашһы ах Ростеван, уи диман җһа затәык – иблаһкыгаз ахафһыра Тинатин. Уи лыҗшзара, лгәыкра, лнеишһа-ааишһа зегһы аршанхон.

Насыҗ ду змаз иакәын Ростеван, аха аамта цеит, ах дажәит.

Зны Ростеван авазирцәа ааиҗһан, иреихәеит:

– Сажәит, иқалап ирласны сыҗсыр, сыҗсы танаты истахуп сыҗһа Тинатин хәынтқарс дкастарц.

Ах дзыргәамтуаз авазирцәа изаацәоуп хәа ирыҗһазеит, избанзар Ростеван анкһеиҗш кәышрыла хадара азиуан ихәынтқарра, насгһы иара зыхьз хара инафһаз еибашһыын, аха мап хәа ахәара рызиатәамшһеит, иакәшахатхеит. Урт Тинатин дырехәаны ирхәеит: дшыҗһаысугһы, илылшоит ахра кәышрыла иныкәылгарц. «Алым иахшаз алымуп, уи иаҗһысаргһы, иабызаргһы».

15. Азцаара атак ашәт:

Ари ажәабжһ зызкуи?

- а) айбашһра амч. б) Тинатин хәынтқарс лықатарара шыртаһыз. в) ажәлар рынасыҗ иазкуп.

16. Азцаара атак ашәт:

Дызустадаз Ростеван?

- а) ах иакәын. б) дыпрезидентын. в) двазирын.

17. Азцаара атак ашәт:

Автор Тинатин дышҗһалыхцәажәо?

- а) ахафһыра леиҗш. б) афырҗһаыс леиҗш. в) ииашаз леиҗш.

18. Азцаара атак ашәт:

Авизирцәа ах иажәа ишҗһазныкәеи?

- а) уамашәа ирбеит, аха иакәшахатхеит.
б) уамашәа ирбан, мап ацәыркит.
в) ах иажәа иакәфһымтит.

19. Шәхшы азыштыны ажәаҗһа шәаҗһа:

Адырра абеиара атқыс еиҗһуп

Азцаара атак ашәт:

Иаанагои ари ажәаҗһа?

- а) адырра – хәмаргоуп. б) адырра – малуп. в) адырра – акы иаҗһсам.

Абар, ижәдырузар ацуфарақәа иаанаго?

20. Ииашоу атак иалшәх:

Адуinei зкәу зегһ
Зда ихәартам
Аха адуinei икәу
Блала ирбартам

а) ахауа. б) амра. в) амза.

21. Ииашоу атак иалшэх:

Еизыразны
Ианаайдтэало
Ажэабжь уархэоит
Ажэа – ажэала

а) анбанкэа. б) ахэычкэа. в) атлакэа.

22. Ииашоу авариаит иалшэх:

а) лара сгылоуп. б) бара бгылоуп. в) иара хгылоуп.

23. Ииашоу атак иалшэх:

Сара а) бхақымууп.
б) дхақымууп.
в) схақымууп.

24. Ииашоу атак иалшэх:

Сашья а) уфэышуп.
б) дфэышуп.
в) сфэышуп.

25. Ииашоу атак иалшэх:

Ацыс а) ныкэоит.
б) ипыруеит.
в) изсоит.

26. Абри ахэоу акынтэ игэылжэаа азыххэаа:
Иара иацы Акэа дыкан.

.....

27. Абри ахэоу акынтэ игэылжэаа азхэа:
Абна халсны хэхьцоз атаракэа еикэфыртун.

.....

28. Абри ахэоу акынтэ игэылжэаа азыххэаа:
Сара сани саби бзиа избоит.

.....

29. Абарт ахэоукэа ркынтэ ииашаны ишыакэгылоу ахэоу иалшэх:

а) Аты уахынла ишэарыцо псаатэуп. б) Уахынла псаатэуп ишэарыцо аты.

30. Абарт ахэоукэа ркынтэ ииашаны ишыакэгылоу ахэоу иалшэх:

а) Ауп афсуаа Афсны рыфсадггыл. б) Афсны афсуаа рыфсадггыл ауп.

31. Аќатарба ииашоу аформафы ишэыргыл:
Сареи сөызеи аҕсуа бызшәа (ацара).
32. Аќатарба ииашоу аформафы ишэыргыл:
Ажэытәан Лыхнашта ахцәа тәартас (амазаара).
33. Азцаара атак ашәт:
Абарт аќатарбақәа ркынтә руа иарбан мапкратә аформа змоу?
а) сцоит. б) истахзам. в) саҕхьоит.
34. Азцаара атак ашәт:
Абарт аќатарбақәа ркынтә руа иарбан мапкратә аформа змоу?
а) ирхәазом. б) ирбоит. в) иргоит.
35. Абри ахәоу афы иарбан аамтои аќатарба ианарҕшуа?
Ҷара уаха атеатр ахь хцоит.
а) уажәтәи. б) ииасхьоу. в) иќалаша.
36. Абри ахәоу афы иарбан аамтои аќатарба ианарҕшуа?
Есма ачашә лфеит.
а) уажәтәи. б) ииасхьоу. в) иќалаша.
37. Абри ахәоу афы иарбан аамтои аќатарба ианарҕшуа?
Сара абра стәоуп.
а) уажәтәи. б) ииасхьоу. в) иќалаша.
38. Ахәоу иагу ажәа иакәшәырша:
Сара иахьа сыҕсы
а) избоит. б) сшьоит. в) изгоит.
39. Иарбоу ажәа аиҕынгыларатә ажәа азышәыҕшаа:
атәара –
40. Ахьцқәа аартны, аќатарба иќалаша аамтафы иацтажәды:
Уацәы сахәшьеи сареи амшынахь (ацара).

Атажар рдары

1. б -----2
2. б -----2
3. б -----2
4. Асар дымшуп, дахьнеиз быжь – насыпк неигит. -----2
5. а -----2
6. а -----2
7. в -----2
8. в -----2
9. а -----2
10. б -----2
11. а -----2
12. а -----2
13. в -----2
14. в -----2
15. б -----2
16. а -----2
17. а -----2
18. а -----2
19. б -----2
20. б -----2
21. а -----2
22. б -----2
23. в -----2
24. б -----2
25. б -----2
26. иара -----2
27. еикээртуан -----2
28. сара -----2
29. а -----2
30. б -----2
31. хцит -----2
32. ирыман -----2
33. б -----2
34. а -----2
35. в -----2
36. б -----2
37. а -----2
38. б -----2
39. агылара -----2
40. хцит -----2